

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר חזקיה קנר שליט"א

יבמות מא. בענין הותרה ונאסרה והותרה

עניינים שנידונו בשיעור זה:

- שיטת הרשב"א (יבמות מא.), שמיד כשנופלת היבמה לייבום, פקע ממנה איסור אשת אח.
- לפי שיטה הנ"ל, איך ניתן להבין את דברי אבא שאול (ביבמות לט.) שהבועל יבמה לשם נוי וכדומה "כאילו פוגע בערוה" דאשת אח?
- כמו כן, לפי שיטת הרשב"א הנ"ל אמאי בעינן קרא ללמד שהיבם יכול לגרש את יבמתו בגט (אחרי היבום) ולהחזירה?
- מדוע אין מאמר קונה את היבמה מדאורייתא מדין קדושין?

1. משנה יבמות מא., וז"ל, "שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה, משום רבי יהודה בן בתירא אמרו אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה חלץ לה אחיו או כנסה יבמה לשם נוי וכדומה "כאילו פוגע בערוה" דאשת אח? ואשת אחיו בחליצה."

וגמרא שם, וז"ל, "איבעיא להו, מתה אשתו מהו ביבמתו? רב ורבי חנינא דאמרי תרוייהו מתה אשתו מותר ביבמתו, שמואל ורב אסי דאמרי תרוייהו מתה אשתו אסור ביבמתו."

2. ריטב"א שם, וז"ל, "איבעיא להו מתה אשתו מהו ביבמתו. פי' ארישא קאי דקתני מתה יבמתו מותר באשתו דהשתא עסקי שמתה אשתו בחיי אחיו דלא אידחייא יבמה מהאי ביתא ולא נפטרה לשוק, אבל בסיפא דקתני מת היבם יוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה ליכא למימר שאם מתה אשתו יהא מותר ביבמתו דכיון דהשתא ליכא יבם אחרינא אלא הוא כי נפלה קמיה לחוד אידחיי מיניה לאיתסורי עליה משום אחות אשה דהא קדושי אשתו דאורייתא נינהו וכיון שנאסרה עליו באותה שעה נאסרה עליו עולמית"

3. רשב"א שם, וז"ל,

ושמא י"ל דהא דאמר רב מתה אשתו מותר ביבמתו דוקא כשנפלה לפני שני יבמין דלא הותרה לשוק עדיין דמגו דאיתחזיא לשני איתחזיא נמי להאי היכא דמתה אשתו קודם שמת היבם ואע"ג דבאמצע לא איתחזיא ליה משום דהויא לה יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה, וכדמשמע נמי בפ' ד' אחין דאמרינן התם אמר רב כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואקשינן מאי קמ"ל תנינא הרי"ז אסורה עליו עולמית כו' ופרקינן מהו דתימא התם הוא דאידחיא מהאי ביתא לגמרי אבל הכא דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי אימא מגו דחזיא לנשוי נכרית חזיא להאי נמי קמ"ל כלומר קמ"ל דכיון שנאסרה עליו בשעת נפילה נאסרה עליו

"ואיכא למידק טובא דכיון שנפטרה יבמה לגמרי בקדושי אחותה א"כ היכי אמר רב בגמ' מתה אשתו מותר ביבמתו, ואנן נמי דקי"ל כרב בהא [ד]אם מתה אשתו מותר ביבמתו וקי"ל נמי דנשואין מיהא דוחין ביבמה דחיה גמורה והלכך אם עבר ונשא את אשתו נפטרה יבמה והלכה ונשאת לשוק, ואם כן היאך אפשר לאמר [כ]שתמות אשתו תחזור היבמה אצלו שכבר נפטרה. וא"ת דלא אמרו אלא במקדש את אחותה שלא נפטרה עדיין לגמרי, לא היא דהא לרב אין הפרש בין ארוסין לנשואין כדאמרן ואפילו לדידן נמי מ"מ מדאורייתא מיהא נפטרה לגמרי ומדרבנן היא דצריכה חליצה ואחר שנפטרה דבר תורה היאך תחזור ותאסור זיקתה לו והכתיב דרכיה דרכי נועם.

עולמית, אלמא הא כל יבמה שאני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אע"ג דבאמצע אידחיא לה מיניה כיון דלא אידחיא מהאי ביתא לגמרי אמרי' מגו.

ומיהו לא נהירא דהתם האי סברא בדרך מהו דתימא קאמר ליה כלומר דהא דרב אצטריכא דלא נטעה בהאי סברא ולא שיהא הדין כך ואפי' בנאסרה עליו באמצע, ותדע לך דא"כ הו"ל לרב למימר הכי בהדיא מת היבם ואח"כ מתה אשתו מותר ביבמתו, ועוד דא"כ אף כשמת היבם ואח"כ מתה אשתו תאסר יבמתו דכשמת היבם ועדיין אשתו עמו מיד הותרה היבמה לשוק ונאסרה על זה ומעתה עמדה עליו באסור ולא יהא לה עוד היתר, ומתני' במת היבם מיירי ועלה קתני מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה וקתני מתה יבמתו מותר באשתו והכל נמשך (אמר) [אחר] מת היבם ועלה קאמר רב שאלו היה בהפך כגון שמתה אשתו מותר ביבמתו.

ומתוך כך יש לי לומר דלאו למימרא שתהא היבמה זקוקה לו לא לחלוץ ולא ליבם אלא מותר בלבד קאמר כלומר שאלו רצה לישא אותה אינה אסורה לו, וטעמא דמלתא משום דכיון דבשעת נפילה הותרה לו שוב אי אפשר ליאסר בה משום אשת אח, וכדקיי"ל החולץ ליבמתו בין הוא ובין אחים אין חייבין לא על חלוצה כרת ולא על צרתה כרת, ומהאי טעמא אמר ר' יוחנן בפ"ק (י' ב') דמי איכא מידי דמעיקרא הותרה לו והשתא קאי עלה באיסור אשת אח בכרת והכא נמי כיון דבשעת נפילה הותרה שוב אי אפשר למיקם עלה באיסור אשת אח, אלא דמשום דקדש את אחותה הוא דנפטרה לה והלכך כל שאשתו קיימת קאי עלה דיבמה באיסור אחות אשה והשתא דמתה אשתו חזרה יבמתו להתירה הראשון.

וא"ת מ"מ קאי עלה בלא יבנה, לא היא דלא אמרינן הכי אלא כשנעשה באותו בית מעשה שדוחה אותה בחליצה או שיבם לאחת מהם דקאי אצרה בלא יבנה הא בשנדחית יבמה ממילא בקדושי אחותה לא אלא שנפטרה ממנו ונאסרה ג"כ עליו מחמת הגורם וכשנסתלק הגורם בטל האיסור, וכדאמר ר' יוחנן בירושלמי על הא מתני' דגרסינן התם

לא אמרו אלא מתה יבמתו אבל מתה אשתו אסור ביבמתו אמר ר' יוחנן זו דברי רבי אליעזר אבל דברי חכמים מתה אשתו מותר ביבמתו אמר ר' יוחנן זו דברי חכמים כל שהוא מחמת הגורם בטל הגורם בטל האסור.

ובגמרינן נמי משמע ודאי דר' יוחנן גופיה הכי אית ליה כרב בהאי מדאיפלגו רב ור' יוחנן בפי' ד' אחין בשתי יבמות שנפלו לפני יבם אחד דרב אמר מתה הראשונה מותר בשניה ואין צ"ל מתה השניה שמותר בראשונה ור' יוחנן אמר מתה השניה מותר בראשונה מפני שהיא יבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להתירה הראשונה אבל מתה הראשונה אסור בשניה שכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לה בנים ואסורה עולמית, ולא שתהא זו כאשת אח שיש לה בנים לגמרי ולומר דזיקה דאורייתא ושתהא הראשונה כמקודשת גמורה שא"כ תוציא השניה משום אחות אשה ותתיבם הראשונה אלא ר' יוחנן כעין קאמר כלומר כיון דבערוה דאורייתא איני קורא בה יבמה יבא עליה אף כאן שעומד בפניה זיקה דרבנן הולכין בה כשל תורה להחמיר עליה וחולצת ואינה מתיבמת, ואפי' כן כשמתה השניה מותר בראשונה ואמאי תה"י השניה כמקודשת לו ותאסור עליו את הראשונה ליבום מפני שבחייה נדחית הראשונה מחמתה וכיון שנדחית שעה אחת שוב אין לה התר אלא ש"מ שאף ר' יוחנן סבר שהמקדש אחות יבמה אע"פ שנדחית היבמה דבר תורה לגמרי אפילו כן כשמתה אשתו מותר ביבמתו כרב כדרך שהוא מתיר כאן את הראשונה לאחר מיתת השניה, שאלו היתה מקודשת אוסרת את היבמה לעולם דבר תורה היה ר' יוחנן אוסרה מחמת זיקת השניה להחמיר עליה כדרך שהוא מחמיר בשניה כשמתה הראשונה. ומינה דלאו בכל הנדחות אנו אומרים כיון שלא בנה שוב לא יבנה אלא בנדחית מחמת מעשה שנעשה בגופו של בית כדאמרן, ומעתה הא דאמר רב מתה אשתו מותר ביבמתו לאו דוקא אשתו מן הארוסין כהיא דמתני' קאמר אלא אפי' אשתו מן הנשואין כנ"ל."

4. גמרא יבמות לט:, וז"ל, "בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום, אמר רמי בר חמא א"ר יצחק חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה א"ל רב נחמן בר יצחק אכשור דרי מעיקרא סברי לה כאבא שאול ולבסוף סברי לה כרבנן, דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי ולשום אישות ולשום דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב אני בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים יבמה יבא עליה מכל מקום."

5. גמרא יבמות לט:, וז"ל, "כנסה הרי היא כו'. למאי הלכתא א"ר יוסי בר חנינא לומר שמגרשה בגט ומחזירה, מגרשה בגט פשיטא סד"א הואיל וכתוב ולקחה לו לאשה ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומי הראשון עליה בחליצה אין בגט לא קמ"ל,

מחזירה פשיטא סד"א מצוה דרמיא רחמנא עליה עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל, ואימא הכי נמי אמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר."

6. חידושי רבי עקיבא איגר אהע"ז סימן קנ"ט ס"ז (מופיע להלן)

7. רמב"ם פרק ז' מהלכות יבום הלכה ח', וז"ל, "אחד מן היבמין שקידש אחות יבמתו אומרין לו המתן ואל תגרשנה ואל תשאנה עד שייבם אחיך או יחלוץ ליבמה זו הזקוקה לכולכם, חלץ לה אחיו או יבמה או שמתה היבמה ה"ז יכנוס ארוסתו מתו אחיו כולם מוציא את ארוסתו בגט ויבמתו בחליצה ואם מתה ארוסתו בין שמתה קודם מיתת האחין בין שמתה לאחר מיתת האחין חזרה היבמה להיתרה ורצה חולץ רצה מייבם."

8. קובץ הערות סימן א' ס"ק ז', ח' (מופיע להלן)

9. אמרי משה סימן ה' סק"ו, ז', כ"ד, וז"ל,

קידושין, וביארו האחרונים דס"ל להירושלמי דטעמא דר"ל הוא דכשחולץ לאחת נתברר דרק היא היתה הזקוקה, והצרות איגלאי למפרע דלא היו זקוקות כלל, ולהכי כשקידש אחד מהשוק למ"ד דאין קידושין תופסין ביבמה אם אח"כ חלץ להמקודשת נתברר דהיא היתה זקוקה ואין קידושין תופסין אבל כשחלץ לחברת נתברר דהמקודשת לא היתה זקוקה, ולפ"ז שפיר ניחא טעמא דר"ל אף דס"ל ג"כ דהנפילה מתרת מ"מ ס"ל דלגבי האחים וכן להצרות שנתברר שלא היתה זקוקה להם שפיר חייבין כרת, וע"ז קאמר ר"י דשליחותא קעביד היינו דהא דנפטרים הצרות ע"י חליצת האחת לא משום דנתברר דרק אחת היתה זקוקה, אלא משום דחליצת האחת היתה על כל הבית משום שליחותא וכן לגבי האחים, אבל לעולם דכולם היו זקוקות והנפילה היתה לכולם מסברא וע"כ ליכא כרת לכל האחים והצרות:

(כד) הטו"א הקשה בהא דאמרי ולאחותו מה ת"ל הרי שהי' כהן ונזיר וכו' לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה ופירש"י משום דלגופא לא אצטריך דהשתא נזיר לחוד אינו מטמא כ"ש כשהוא כהן ונזיר והקשה דשפיר איצטריך לגופא דא"מ לקרובים דסד"א הואיל ואישתרי וכגון שנעשה נזיר אחר שמת לו קרוב הו"א כיון שהותר לו איסור כהונה ישתרי גם נזירות. והנלע"ד דלכאורה אין התחלה לקושיתו ולומר הכא הואיל ואישתרי אחרי דמצינו להדיא דנזיר לחוד אסור לטמאות לקרובים, ואיך אפשר שכשיהי' ג"כ כהן ישתרי יותר, ואין דומה להך דיבמות דאיצטריך עלי' היכא דנשא מת ומת דסד"א הואיל ואישתרי דשם לא מצינו דערוה של שאר עריות לחוד בלי ערות א"א שתהי' אסורה דתמיד היא ביחד עם א"א, וע"כ אף דכשנשא חי ואח"כ מת אסורה דלי"ש הואיל ואשתרי, דהרי יש כאן שני איסורים הערוה וא"א, וע"ז אמרי' דכנשא מת ומת סד"א

"(ו) ונראה דזה ג"כ שיטת הרשב"א (בדף מא) שחידש שם דהא דביבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה דתחזור להתירה, היינו לא שזקוקה ליבום אלא שמוותרת כאשה דעלמא, ותמה ע"ז בנב"ש דאיך אפשר שתהי' א"א מותרת במקום דליכא זיקה, ולפע"ד אין כאן תימה דהרי מתבאר ג"כ מהרמב"ם הנ"ל דגם לאחר חליצה דליכא זיקה מ"מ ליכא א"א מצד הסברא, וע"כ דהיינו משום דהנפילה התיר איסור דאשת אח לעולם, ולכן ס"ל להרשב"א נמי דגם כשנפקע הזיקה ע"י ערוה ואח"כ הותרה, דאף שאינה חוזרת לזיקתה, ובכ"ז ליכא איסור דאשת אח כיון שהותרה בשעת נפילה הותרה לעולם, ובכ"ז אין מוכרח דהרמב"ם ס"ל כהרשב"א בזה דבחזרה והותרה אין חוזרת לזיקתה די"ל דס"ל דחוזרת לזיקתה:

(ז) ויש להבין להרמב"ם והרשב"א הנ"ל איך יפרשו הא דאמרינן ביבמות (דף י"ו) לר"י דשליחותא דאחים שליחותא דצרה קעבדא דלהתוס' דלא יבנה לנתק מכרת, ומסברא הוה בכרת, אי"ש דר"ל ס"ל דרק על החולץ והחלוצה גלי קרא ננתק, וע"ז קאמר ר"י דשליחות דאחים ודצרה קעביד, היינו דאין נפ"מ כלל בין החולץ לאחים, דרק א' צריך לעשות מעשה החליצה בעד כל האחים ובעד כל הבית ולכן אין חילוק בין החולץ להאחים, אבל להרמב"ם דמסברא ליכא כרת, משום דהנפילה מתרת, א"כ למה צריך להך דשליחותא, וגם צריך להבין טעמא דר"ל, ולומר דר"ל פליג ע"ז גופא, וס"ל דאין הנפילה מתרת ומסברא איכא כרת הוא דוחק, וגם יקשה מ"ט החולץ עצמו אינו בכרת כיון דליכא לא יבנה לנתק, ומה נפ"מ בין החולץ להאחים. והנראה עפ"י דמבואר בירושלמי פרק א' ה"א ר"י בעי למ"ד הכל מודים בצרה שהוא חייב קידש אחד מהשוק אחת מהן ובא היבם וחלץ לה או בא עלי' פקעה קידושין ממנה, חלץ לחברת ובא עלי' למפרע חלו עלי'

קרובים לא הותר לנויר לחוד מהכ"ת נימא דכשהוא גם כהן יהי קיל יותר, ותמוהין דברי הטו"א לכאורה, ואולם עיקר קושיתו נראה דסמך על סוגיא דזבחים (דף ל"ב) דטמאי מתים ונעשו זבים אמרי' הואיל ואישתרי, והרי גם בזה מצינו דזבין לחוד לא אישתרי משום הך מצוה דפסח גופא ובכ"ז אמרי' הואיל ואישתרי."

הואיל ואישתרי. והיינו דהרי השתא י"ל שיותר הערוה ג"כ דלא מצינו התנגדות שהערוה לחוד אסורה במקום מצוה דיבום, ורק משום דבלא הואיל היינו אומרים דין עשה דוחה ל"ת ש"כ וע"ז מהני הואיל ואישתרי לומר דכיון דחזינן דהך מצוה דיבום כבר התיר אסור כרת דא"א וע"כ י"ל דהך מצוה יתיר ג"כ איסור ערוה אחרת, אבל בנוזר שמצינו להדיא דהך מצוה עצמה של טומאת

10. ברכת שמואל סימן ו' (מופיע להלן)

11. קובץ הערות סימן ח' ס"ק י"ז, י"ח (מופיע להלן)

12. מרומי שדה להנצי"ב יבמות כז: (מופיע להלן)

13. רש"י יבמות נב. ד"ה נתן לה כסף או שווה כסף, וז"ל, "ואמר לה התקדשי לי במאמר יבמין, ואע"ג דיהב לה מידי לאו קידושין גמורים הן כקידושי תורה שהרי אין קידושין תופסין באשת אח והתורה לא התירתה לו ליעשות כאשה נכרית אלא כסדר המצוה וביאה הוא דכתבה בה רחמנא."

מספר 6 - חידושי רבי עקיבא איגר אהע"ז סימן קנ"ט ט"ז

ס"ז ואס מתם ארוסתו . ניב
נריטנ"א כתב דוכו רק
נפוד אח מי דלא אדחי מכאי ביתא
לנמרי אכל מת אחיו ואס"כ מתם
ארוסתו כיון דאדחי מכאי ביתא
לנמרי אינא חוזרת נסתירב ופי' תי'
רשנ"א דכתב דנכ"פ חוזרת לכיתורא
וביינו דחוזרת לישא לינס. אכל ת"מ
אינא זקוקא לו ומותרת בלא קלינא
וינוס :

מספר 8 - קובץ הערות סימן א' ס"ק ז', ח'

ז) ודרשב"א פ' החולץ (מ"א). כתב דלמ"ד הותרה ונאסר. וחזרה והותרה תמור להיתירה. אינו אלא לענין איסורא. אבל מ"מ אינה נזקקת שוב. אחר שנפטרה שעה אחת מטעמא דדרכי נועם. ומ"מ אין עליה איסור אשת אשה. שפיר נפקע האיסור לגמרי בשעת מיתת הבעל. ואפילו נעשית אח"כ אחות אשה. אינה אסורה אלא משום אחות אשה. ולא משום אשת אשה. ועיי"ש שפירש כן בדברי ר' יוחנן בפ"ק מי איכא מידי דמטיקרא אי צעי האי מיבס. וכו' היינו דס"ל לר"י. דאיסור אשת אח הותר לגמרי בשעת מיתת הבעל. ושם אינה נאסרת. אפילו נעשית ערוה אח"כ. והא דאייטריך ר"י לטעמא דשליחותיה קטב"ד. היינו לאפוקי מדר"ל. דס"ל שלא נזקקה מעיקרא רק לאחד מהן. כדמשמע בירושלמי. ולזה קאמר ר"י דאינו כן. דהזיקה היתה מתחלה לכלן. ומילא הי' ההיתר ג"כ לכלן. והא דנפטרת בחלינת אחד מהן. הוא מטעמא דשליחותיהו קטב"ד. והנה דברי הרשב"א. ע"כ אינו אלא לרבנן דאבא שאול. אבל לאבא שאול. דס"ל דבאינו מכויין לשם מלוה. ה"ז כאילו פוגע בערוה דאשת אח. ע"כ א"א לומר דבשעת מיתת הבעל נפקע איסור אשת אח לגמרי. ולאבא שאול בהותרה ונאסרה אסורה עולמית. ולא מהני מה שהותרה אח"כ. וקשה מהא דפריך שם בגמ' ממתניתין דפד"א. למ"ד תחזור להיתרה הראשון. ומשני הא מני ר' אליעזר היא. אמאי לא משני הא מני אבא שאול. דלדידיה לא תחזור להיתרה הראשון. כיון שלא נפקע איסור אשת אח לגמרי. ואפשר דס"ל להרשב"א. כהמפרשים דאבא שאול מדרבנן קאמר. ולא מדאורייתא :

ח) אב"ר קשה מדאמרין בפ"ק. סד"א הואיל ואשתרי איסור אשת אח אישתרי גמי איסור אחות אשה. ובשלמא אי נימא דאיסור אשת אח לא הותר לגמרי קודם יבוס. אלא שהזיקה מתרת בכל שעתא ושעתא. ואם תתבטל הזיקה. יחזור האיסור למקומו. ונמלא שסיבת האיסור לא נפקעה. ככה"ג שייך לומר הואיל ואשתרי אשתרי. וכהא דהואיל והותר לזרעתו. הותר לקריו. דהוא מחוסר כיפורים. ואסור ליכנס לעזרה. ומ"מ הוא מותר לזרעתו. אבל אם כאמר דאיסור אשת אח נפקע לגמרי. ואפילו אם תתבטל הזיקה. לא תחזור עוד להיאסר. וע"כ דנפקעה ממנה סיבת האיסור. וכמו איסור אשת איש לאחר מיתת הבעל. אין שייך בזה לומר הואיל ואשתרי אישתרי. כמו דלא שייך לומר כן בא"א שנתגרשה. או באחות אשתו כשמתה אשתו. וע"כ ל"ל לדעת הרשב"א. דסוגיא אזלא אליבא דמ"ד לא תחזור להיתרה הראשון. וגם בהותרה ונאסרה. אסורה עולמית. דכשנעשית ערוה חזר איסור אשת אח למקומו. ואין זה דוחק לומר דסוגיא אזלא דלא כהילכתא. דבלאו הכי כתבו שם בתוס' דרבא פליג. ולית ליה הואיל עיי"ש. וכן ל"ל בהא דילפינן מקרא דולקחה. דנעשית כאשתו לכל דבר. ואי לאו קרא הו"א מלוה דרמי עליה עבדא. ומהשתא תיקום עליה באיסור אשת אח. דסוגיא אזלא אליבא דמ"ד לא תחזור להיתרה. דאי למ"ד תחזור להיתרה. דאפילו אם נעשית ערוה. אינה נאסרת באיסור אשת אח. לא אייטריך למילף מקרא דנעשית כאשתו. שמחזירה לאחר גירושין. אבל זהו דוחק לומר כן. דסתמא דגמ' מייתי לה להך ילפותא מולקחה וז"ע :

ברך י: במחלוקת דר' יוחנן ור"ל אם האהין חייבין על החלוטה כרת, ואם הוא חייב על

הכרת כרת, דר'י סובר בין הוא ובין האהין אהין חייבין כרת, לא על החלוטה ולא על הכרת, אלא דקאי בלאו דלא יבנה, ור"ל סובר דאינו חייב כרת על החלוטה אלא אהין כדקיימי קיימי, ולרות כדקיימי קיימי.

והנה בעשמי' דר"ל פי' כחוס' ד"ה אינו, דאי לאו הנימוק אף ה' גם החולק לאחר החלוטה קאי ככרת על החלוטה, כביאור הוא, דאינו סובר דאין סתור כשפילס מסלק הכרת והוא אחר החלוטה ככרת אי לאו דהחלוטה והיבוס מתקן הכרת, וע"כ דוקא החולק והחלוטה דעלינו סא קאי כנימוק וכלאו דלא יבנה, אלא אהין ולרות סא לא עליהו קאי הנימוק וע"כ כדקיימי קיימי.

אולם ככרת ר' יוחנן י. לטסתק, סאם נאחר דאינו סובר דלא כשי נימוק כלל אלא דסיור הנפילה מסלק הכרת מן כל האהין והלכות, או דגם ככרתו היא דר'י דין הנימוק הוא, דר'י דאינוק דין הכרת וקאי בלאו דלא יבנה וסו סתור דין הכרת אלא דסובר דשליחותיהו קא עבד, ואיכא משנה החלוטה המתקת ככל הניס דבוקן היין בכלל משנה החלוטה וקיימא בלא יבנה, ופי'ו אינוק דין הכרת ככל אחר ואחר ובכל הלכות, וכנס מו"ר וי"א חקר זאת, ופשיט ל' דגם אליבא דר"י נפי סו זה משום דאזיל הכרת ע"י דמשנה החלוטה היא ככולהו, דאם נאחר דסיור הנפילה מסלק הכרת ח"כ אהין זה כפי יתיק, וגם הלאו דלא יבנה אהין זה דין נימוק, ח"כ למת הולך ר"י לכתוב שליחותיהו קא עבד, סא ככר סתור הכרת ע"י דין סתור כשפילס.

ב) ואולם נדברי הרשב"א ברוך מ"א, שהקשה על מהן דסובר דכמה שפותרם ונאסרה וזוהרם וסותרם דחזרה לסיורם, וחסם דעכ"ס כשיהיה נאסרה כרי סותרם לטוק וא"כ פטורה גם אחר שזורה וסותרם מדין דרבי טעם, וא"כ היא ח"א שלא בתקום מטה, ופי' הרשב"א דסנדי כר"י דמי איכא מידי דאי כפי האי מיכס ואי כפי האי מיכס, ח"כ אף כשנאסרה פשיט אחת אשה, נ"כ לא יהיה אסורה משום אשה את, דהא ככר סתור האיסור אשה את, אלא נדונית ע"י איסור אחת אשה, וכשנעטל איסור אחת אשה, סוב כשיסורא קאי.

ומפרשים רבתיים האחרונים דבריו, דהוא חפרש דעשמי' דר"י הוא דלאו משום דמשנה החלוטה מתקן הכרת, אלא דר'י סתור הנפילה נסתלק איסור אשה את, וע"כ אף שנאסרה באיסור אחת אשה והסותרם לטוק, לא משום דנעשית בכלל איסור נפילה, דאינו סוף כלל שספי' סוב בדיון דליכא סתור כשפילס, אלא דאף בשעת איסורה הוא נ"כ בכלל סתור הנפילה, ורק ע"י דין האיסור דאחת אשה דנאסרה אח"כ נדונית מדיון היבוס כמו ע"י חלוטה, וע"כ כשאזיל ממנה האיסור אחת אשה הוא בכלל דוחי בעלמא מן הבית כמו ע"י חלוטה דאמרי' דככר נסתלק האיסור ערוס מן הבית, פי' בלא נימוק, ה"כ ככר נסתלק איסור ערוס מן הבית ועל כן אף שנדונית ואזיל ממנה דין החלוטה והיבוס כשנעשית אחת אשה מ"מ כשיסור נפילה קאי.

ובזה מוכן מה סתק' הרשב"א על פשוט, דח"כ ספי' בלאו דלא יבנה פי' כר"י ע"י נדונית מן היבוס כמו ע"י חלוטה, ופי' דאש"פ שהיא כשיסור יבוס וחלוטה ונדונית ור"ל לחלוטה מ"מ לא קאי בלא יבנה, דלאו זה אינו רק כשנעשה באורו בית משנה שרוחה אחת בחלוטה או שיבס לאחת מהם דקאי הלכה בלא יבנה, סא כשנדונית יבמה ממילא בקידושי אחתה לא, אלא כשנפטרה ממנו ונאסרה נ"כ עליו מחמת הגורם

וכשנעטלק הגורם בעל האיסור, יו"ש ביאור הדברים, דאין פטורה כשנאסרה מדיון ערוס כשפילס אלא שפוא משנה פטור כמו משנה חלוטה וכשנסתלק הגורם בעל האיסור, וסו ביאור דברי הירושלמי שנוכח ברשב"א סם, דכל שפוא מחמת הגורם, בעל הגורם בעל האיסור, דאין פטורה מדיון ערוס אלא מדיון גורם, דנדונית ממילא כמו ע"י חלוטה, ע"כ כשנעטל הגורם בעל האיסור ולא קאי גם בלא יבנה, ומשנה פסוס כה קידושין כמו ביבמה אחר החלוטה דר'י דאין פלי' הדיקא סו כשיסור נטור דאשח את ותפסי כה קידושין, ס"כ סתא כי בעל הגורם בעל האיסור, ואשכר דביאור בעל האיסור סוא איסור על הדיקא, ותפסי כה קידושין.

אבל לר"ל דסובר דדוקא ע"י הנימוק אהיל דין כרת ח"כ אי אפשר לסיים חזרת לסיורם, דהכא ליכא נימוק שיסלק איסור הכרת, וע"כ כשנעשית ערוס שיב אסורה גם באיסור אשה את שלא בתקום מטה, ואשכר דנפטרה גם משום דין ערוס דלגזור שספי' איסור כשפילס.

ג) והנה מה דרמב"ן לפי ס', הרשב"א דין יבמה שפותרם ונאסרה וזוהרם וסותרם כשפילס דר' יוחנן ור"ל אם סתור הנפילה מסלק איסור אשה את, או דלא נסתלק איסור ח"א ע"י סתור הנפילה אלא דכיו רק נימוק מן כרת ללאו, נראה שפוס לבאר, דאליבא דר"ל דסובר דכיו רק מדיון נימוק או אינה חזרה לסיורם כשנעשית ערוס דאחת אשה ע"י דין דרבי טעם ונאסרה לטולס באיסור ח"א שלא בתקום מטה, ודאי לא דמי ביאור דין ערוס וז לרין ערוס דכרת חלוטה אליבא דר"ל, דביאור דין דכרת חלוטה דכרת אליבא דר"ל היא דכאמט מהדיון ס' דגם החולק יחייב על החלוטה כרת אחר החלוטה דנדקאי קאי, אלא דר'י נוס"כ מדיון נימוק הוא דאזיל הכרת והוא רק בלאו דלא יבנה וא"כ האהין והלכות דלאו בכלל נימוק חסם היא ככרת דנדקאי קאי, ואסורה משום דהיא אשה אחת חסם, ואש"פ דליכא שום דין ערוס דאסורה ע"י מ"מ ע"י החלוטה לחודא נעשית ערוס ולכפי אס נילד אחר חלוטה וקידושין אליבא דר"ל גם כרת דכרת חלוטה ליכא, וכמו סכ' רש"י ברוך י"א, דהא זיקא קמייתא לא דמיא ליבומי קמי', וא"כ ליכא שום דין ערוס כה, אולם כשנעשית אחת ח"א סו לאחר שפותרם כוס הוא אליבא דר"ל ערוס נחזרה ע"י דנעשית פטורה ע"י דין עליה דרבי טעם וסוב נאסרה משום איסור אשה את.

ונמצא דאף דלאו סו דינא הוא דין ערוס דכרת חלוטה סם דין ערוס דנעשית ע"י דלאחר נפילה נפטרת דאינה דרבי טעם, וכי'ו סני דיני הערוס תלוים באחוסה הככר, דר'י דסובר דסיור הנפילה אינו מסלק איסור הכרת, אלא שפוא משום דין נימוק ע"כ חייב על הלכה ככרת, וגם מאימה הככר נעשית ערוס בקידוש אחוסה ונפטרה משום דאינה דרבי טעם ונאסרה משום אשה את שלא כמ"מ. וכן הוא אליבא דר' יוחנן אס נפרש דהוא נ"כ סובר דאין סתור הנפילה מסלק האיסור כרת דאשח את אלא דסובר דהנימוק סוא בכלל הבית בכלל האהין ובכלל הלכות משום שליחותיהו קא עבד, ח"כ סתא מי יפקיע הכרת ונעשית ח"א שלא בתקום מטה דהיא ערוס נחזרה ע"י דנפטרה משום דליטה דרבי טעם, וע"כ ל"ל דלג' כרשב"א לאו מדיון נימוק הוא לר' יוחנן. ואולם נפ"מ עין אס כסגור דלא חודס להחזיר ע"י דנפטרה מדיון דאינה דרבי טעם ובין אס נכסור דלא חזרה להחזיר ע"י דאחרי' מביון שנאסרה שעה אחת נאסרה לטען באהין שהיא דרבי טעם, כגון נאחיות וזיקות אליבא דרבנן אס אחרי' דחזרה לסיורם דהוא מורכבן ואיכא דרבי טעם.

ו) ואכתו זריך טעם. לחלק בין הקפה. למלאכת עכוס בשבת. דהא גם לענין שבת. י"ל כמו בהקפה. דאין הכדל. בין מעשה ישראל. למעשה נכרי. אלא מי הוא המחייב. וא"כ אפשר לחייב ישראל. בשביל מלאכת נכרי. ונראה. דבהא שכתבו תוס'. דחייב המשלח. אם השליח הוא נכרי. ולא אמרינן אין שליחות לנכרי. ז"ל הטעם. כמ"ש תוס' שילהי מעילה. לענין חש"ו. דחייב שולחן במעילה עיי"ש. וכונתם כיון דהחיוב הוא בשביל תולאת המעשה. ש"ל הקדש לחולין. והתולאת הוא. נעשית ע"י קטן. כמו ע"י גדול בשוה. אין לחלק גם לענין חיוב המשלח. וז"ל דה"ל בהקפה י"ל כן. דהחיוב הוא בשביל תולאת המעשה. ולא בשביל גוף העשיה. ובכה"ג לא אמרינן. אין שליחות לנכרי. אבל במלאכת שבת. החיוב הוא בשביל עשית המלאכה. דגוף העשיה הוא האיסור. בזה אמרינן. אין שליחות לנכרי. אלא דלפי"ו. ישראל שקיבל שבת. לאחר פלג המנחה. אסור מדאורייתא לומר לישראל שלא קיבל שבת. עשה מלאכה עבורי. וי"ל דבזה אין שלד"ע. דחבירו מיקרי ג"כ בר חיובא. אילו קיבל עליו שבת. מיהו אין זה ברור. עיין בשו"ת רע"א סי' קל"ד ובשערי תשובה או"ח סי' רס"ג בשם שו"ת פני יהושע עיי"ש :

יט) מ"ש בשער המלך. דהא דאם בא עליה לא קנאה בחייבי לאוין ועשה. הוא דוקא בתורת יבוס. אבל בתורת קידושין קנאה. (וכן כתב במחירי) ובאבני מילואים השיג ע"ו. דביבמה ליכא תורת קידושין. דמאמר אינו קונה מדאורייתא. והביא פירש"י. דהטעם הוא. משום דאין קידושין תופסין באשת אח. והא דקידושין תופסין לאחר חליצה. הוא משום דפקעה זיקה. ותו ליכא משום אשת אח. כמ"ש הרשב"א. בנעשית אחות אשתו אח"כ. דאין בה איסור אשת אח. עיי"ש בדבריו. והנה עירב יחד שתי שיעות חלוקות זמ"ז. דלדעת רש"י. דיבמה המותרת. אין בה תפיסת קידושין. משום דהיא אשת אח. לענין קידושין. אף דאיננה אשת אח. לענין איסור ביאה. וע"כ ז"ל דסיבת האיסור יש בה. אלא שהזיקה מתרת בכל שעה א"כ הדבר ברור. דאם נעשית אחות אשתו. חזר איסור אשת אח למקומו. ולדעת הרשב"א. דאשת אח הותר לגמרי. ע"כ הא דאין מאמר קונה ביבמה. אי"ל לומר כפירש"י. אלא הטעם הוא מגז"ה. ביאה גומרת בה. ואין כסף ושטר גומרין בה. ובחייבי לאוין ועשה. אם יש בה תורת קידושין תלו בשתי השיעוים הנ"ל. דלפירש"י. דגם יבמה המותרת היא אשת אח. לענין תפיסת קידושין. א"כ כ"ש חייבי לאוין ועשה. אבל לטעמו של הרשב"א. דהוא מגז"ה. דביאה גומרת בה. י"ל דדוקא היכא דביאה גומרת בה. איכא הך גז"ה. אבל בחייבי לאוין ועשה. דאם בא עליה לא קנאה ליכא גז"ה. ושפיר קידושין תופסין בה והא דקידושין תופסין לאחר חליצה. הוא ג"כ מטעמים חלוקין. לשתי השיעוים. דלדעת רש"י. דקודם חליצה. היא אשת אח לענין קידושין. הא דלאחר חליצה תפסי בה קידושין. ע"כ הטעם משום דגז"ה. דלאחר חליצה פקע ממנה אשת אח לגמרי כמו לאחר יבוס. דגלי קרא דנעשית כאשתו. הי"ג לאחר חליצה. דנפקיה רחמנא מרת ללאו. דכיון דנפקעה הזיקה. ה"ו ראוי להיות בה כרת. וכדמ"ל לריש לקיש. אלא דגלי קרא. דליכא בה כרת. ומזה ילפינן דפקע ממנה אשת אח לגמרי. לאחר חליצה. ולדעת הרשב"א. דקודם חליצה הוא גז"ה. ביאה גומרת בה וכו'. אבל לאחר חליצה. דאין בה תורת יבוס. תו ליכא הך גז"ה. ומ"ש האבני מילואים. מדברי אבא שאול. הנה אי נימא דאבא שאול מדאורייתא קאמר. כאילו פוגע בערוה. ע"כ דברי הרשב"א. אינן אלא לרבנן. ולא אליבא דאבא שאול :

והנה צחי הרשצ"א ז"ל הרעיש הרבה בסוגיא דדף מ"א, צהא דמתה אשתו מותר ביצמתו, האיך אפשר לומר כן והלא כבר הותרה יצמתו לשוק ואיך תהא זקוקה לו עכשיו, והלא אין זה דרכי נועם. והעלה דצחמת אינה זקוקה לו, ומכ"מ היא מותרת ליבם כיון שכבר הותרה לו. והן גם אנהנו בעניינינו העלינו לעיל דכתי דעת הרי"ף בנוס' דצח הוא או אחד מן האחין על גרסה, דמשו"ה פליגי גם צו משום דלא צעציל דרשא דקרא צית אחד הוא צונה ואינו צונה שני צחים היא מותרת, אלא משום דר' יוחנן ס"ל כסברת הרשצ"א. וצחמת יש הרבה להקשות על סברא זו, דא"כ אמאי אילעריך קרא ולקחה לו לאשה לדריצר"ח דסד"א דכיון שצח עליה שוב צאיסורה קאי, ואמאי הרי כבר הותרה לו. ותו קשה מדאי צדף מ' צ' לדקדק מהא דתנן מותר אדם בקרובת גרת חלולתו, דגרה איצראי, ומקשה לר"י דאי גרה כחלולה. ואי נימא עעמא דר"י משום שכבר הותרה, וא"כ אין שום ראייה מכאן דגרה אצראי. וצ"ל ליישב דעת הרשצ"א, דודאי לא משום שהיתה אז צהיתר לחוד נשאר צהיתר, דזה ודאי אהל"כ, שהרי בגמ' מדויק צעעמא דר"י לעיל דף י' דאי צעי האי חלין כו', דכולכו שליחותא דידכו קא עצדא, אלמא דרק משום טעם זה ליכא כרת. אלא ל"ל דמשום דגם מה שהותרה אזי הוא משום הקמת שם, ומשו"ה אין ראייה דהשתא דליכא שוב הקמת שם דכבר צח עליה או שחללה, ופקע ענין הקמת שם שתהא צהיתרה, משו"ה צעינן קרא דלאשה. אבל צנשא אחותה ולא נתקיימה הקמת שם כלל, משו"ה אע"ג דכבר נפטר והותרה לשוק מכ"מ אוחו היתר איסור אשת אח משום הקמת שם צמקומו הוא. אזו דאפשר ליישב דעת הרשצ"א: